

Beslut

efter kvalitetsgranskning av undervisning i
svenska som andraspråk i årskurs 7-9 vid
Gröndalsskolan i Värnamo kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av undervisningen i svenska som andraspråk i årskurs 7-9.

Frågeställningarna är:

1. I vilken utsträckning skapar rektor organisatoriska förutsättningar för att undervisningen i svenska som andraspråk ska bedrivas med god kvalitet?
2. I vilken utsträckning gör rektor en bedömning av god kvalitet avseende elevernas behov av svenska som andraspråk?
3. I vilken utsträckning genomförs undervisningen i svenska som andraspråk enligt kursplanen och med god kvalitet?
 - a) I vilken utsträckning täcker undervisningen kursplanens centrala innehåll?
 - b) I vilken utsträckning genomförs undervisningen på ett sådant sätt och på en sådan nivå att alla elever oberoende av könstillhörighet har möjlighet att nå så långt som möjligt i förhållande till kunskapskraven i ämnet?
 - c) I vilken utsträckning genomförs undervisningen på ett sådant sätt att den ger alla elever oberoende av könstillhörighet rika möjligheter att kommunicera på svenska och uttrycka ett komplext innehåll utifrån sin kunskapsnivå?

Bedömningen för respektive område (frågeställning 1 och 2 samt underfrågorna 3a-3c) görs i tre nivåer - *hög utsträckning, i delar och låg utsträckning* - utifrån Skolinspektionens framtagna kvalitetskriterier för granskningen. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i delar kan Skolinspektionen rekommendera att ett utvecklingsarbete behöver inledas. En skriftlig redovisning av åtgärder och resultat begärs i så fall av skolan. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i hög utsträckning inom hela det granskade området kan Skolinspektionen lämna framåtsyftande kommentarer som stöd för skolans arbete med att ytterligare utveckla verksamheten.

Kvalitetskriterierna är Skolinspektionens uttolkning av *författningar inom skolområdet, forskningsöversikter* samt den erfarenhet som Skolinspektionen har fått genom sin samlade *tillsyns- och granskningsverksamhet*. Avgränsningar har gjorts inom respektive bedömningsområde. Skolinspektionen gör i sin granskning därför inte anspråk på att vara allomfattande.

Granskningen genomförs i 30 skolor och i urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Skolinspektionen besökte Gröndalsskolan den 8-10 maj 2019. Besöket genomfördes av Rut Hård af Segerstad och Tobias Thorén. Elever som läser svenska som andraspråk, lärare som undervisar i ämnet och rektorn intervjuades vid besöket. Dessutom har lektionsobservationer och dokumentstudier genomförts.

När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: <https://www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyn--granskning/Kvalitetsgranskning/Skolinspektionen-granskar-kvaliteten/SVA/>

Beslut

1. Organisatoriska förutsättningar

Skolinspektionen bedömer att rektorn i delar skapar organisatoriska förutsättningar för att undervisningen i svenska som andraspråk ska bedrivas med god kvalitet. Rektorn behöver därför inleda ett utvecklingsarbete för att säkerställa att kunskapsresultat och undervisningens genomförande följs upp och analyseras, för att på så sätt identifiera utvecklingsområden och i förlängningen höja elevernas måluppfyllelse.

2. Rektors bedömning av elevers behov av svenska som andraspråk

Skolinspektionen bedömer att rektorn i delar gör en bedömning av god kvalitet avseende elevers behov av svenska som andraspråk. Rektorn behöver inleda ett utvecklingsarbete för att säkerställa att det finns tydliga rutiner för bedömningen av om en elev ska läsa svenska som andraspråk eller om en elevs behov av ämnet kvarstår under skoltiden.

3a. Undervisningens innehåll

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i svenska som andraspråk i delar planeras och genomförs så att hela det centrala innehållet behandlas.

3b. Undervisningens kvalitet och nivå

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i delar genomförs på ett sådant sätt att elever har möjlighet att nå så långt som möjligt i förhållande till kunskapskraven i ämnet.

3c. Elevers möjligheter att kommunicera och uttrycka ett komplext innehåll

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i delar genomförs på ett sådant sätt att eleverna ges rika möjligheter att kommunicera på svenska och uttrycka ett komplext innehåll utifrån sin kunskapsnivå. Rektorn behöver därför inleda ett utvecklingsarbete så att undervisningen i svenska som andraspråk i alla separata undervisningsgrupper planeras och genomförs så att eleverna ges många möjligheter till muntlig kommunikation på svenska.

Skolinspektionens bedömningar

1. Organisatoriska förutsättningar

Författningsstöd

2 kap. 10, 13 och 34 §§, 4 kap. 4–7 §§ skollagen

5 kap. 14 och 15 §§ skolförordningen (2011:185)

Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11), 1 Skolans värdegrund och uppdrag, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 5 Kursplaner

Här bedöms i vilken utsträckning rektorn arbetar för att undervisningen ska bedrivas av behöriga lärare som ges relevant kompetensutveckling, samt om rektorn organiserar undervisningsgrupperna utifrån elevernas behov och kunskapsnivå i svenska. Vidare bedöms i vilken utsträckning rektorn leder och utvecklar ämnet.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorn i delar skapar organisatoriska förutsättningar för att undervisningen i svenska som andraspråk ska bedrivas med god kvalitet. Skälen till bedömningen är att lärare samverkar och ges möjligheter till kompetensutveckling. Dock följer inte rektorn i tillräcklig omfattning upp elevers kunskapsresultat eller undervisningens kvalitet.

Behörighet och kompetensutveckling

Det är tre legitimerade lärare som undervisar i svenska som andraspråk i årskurs 7-9, varav två är behöriga. Från och med höstterminen 2019 kommer alla lärare som undervisar i ämnet att vara behöriga. Lärarna upplever att möjligheter till kompetensutveckling finns. De har inte fått någon kompetensutveckling i svenska som andraspråk det senaste året, men har tidigare år utbildats i Skolverkets nya kartläggningsmaterial. Det har inte gjorts några satsningar för hela skolan i svenska som andraspråk det senaste året. Rektorn önskar att det fanns ett gemensamt nätverk i ämnet i kommunen.

Organisering

Undervisning i svenska som andraspråk sker i förberedelseklass för sex elever, och för övriga elever i separata åldersintegrerade grupper och samlad i klasser med ämnet svenska¹. Det stora flertalet av eleverna läser svenska som andraspråk i separat undervisningsgrupp. Rektorn försöker i möjligaste mån parallelllägga all svenskundervisning i årskurs 6-9 så att eleverna som läser svenska som andraspråk kan gå till separat undervisning medan övriga i klassen läser svenska. Rektorn uppger att en nackdel med befintlig organisation är svårigheten med att ge eleverna möjlighet att arbeta i grupp då elever kommer från olika årskurser och inte startar samtidigt. En lärare uppger att nuvarande organisering inte är optimal då elever startar och slutar på olika tider vilket bland annat påverkar studieron. Vid observerade lektioner förekom att elevernas lektioner började och slutade vid olika tider. Rektorn uppger att nuvarande organisering med undervisning i samlad klass respektive separata undervisningsgrupper i hög utsträckning bygger på lärarnas egna önskemål.

¹ Med undervisning i samlad klass menas att undervisningen i svenska som andraspråk bedrivs parallellt och integrerat tillsammans med undervisningen i ämnet svenska. Med separat undervisning menas att undervisningen i svenska som andraspråk bedrivs separat från undervisningen i ämnet svenska i egen undervisningsgrupp.

Det är tydligt för undervisande lärare och elever vilken kursplan en elev undervisas och bedöms utifrån. Rektorn har också under terminerna samtal med läraren som är ansvarig för separata undervisningsgrupper. Samtal kan exempelvis handla om vilka elever som läser ämnet, organisering och läromedelsbehov.

Utveckling av ämnet

Skolledningen följer generellt upp kunskapsresultaten i alla ämnen och även svenska som andraspråk. Exempelvis följs resultat på nationella prov upp och jämförs med satta betyg. Skolledningen följer inte upp enskilda lärares satta betyg. Rektorn gör inte heller några djupare analyser av vad elevers kunskapsresultat i svenska som andraspråk beror på. Rektorns uppfattning är att de inte är höga men ändå i paritet med resultatet för riket. Flickor når något högre resultat än pojkar. Även om rektorn inte systematiskt har analyserat resultaten har ändå skolledningen gjort vissa iakttagelser. Bland annat att pojkar skulle nå längre i sin kunskapsutveckling om de fick prata mer. Pojkar störs mer av de flexibla start- och stopptider som förekommer i separata undervisningsgrupper. Detta kommer eventuellt innebära lokalförändringar till hösten.

Lärare uppger vidare att rektorn inte efterfrågar några analyser från dem avseende kunskapsresultaten i ämnet. Lärarna har inte heller fått någon återkoppling på resultaten från rektorn. Om rektorn ställt frågor om kunskapsresultat har det varit på förekommen anledning uppger lärarna. Det har inte heller beslutats om några åtgärder eller utvecklingsområden gällande ämnet. Lärarna har inte heller tillsammans analyserat elevernas betyg i svenska som andraspråk, dock har lärarna analyserat resultat på nationella prov även om det inte har dokumenterats. Lärarnas egna slutsatser av undervisning och kunskapsresultat har inte resulterat i några konkreta förändringar i exempelvis arbetssätt, men andra insikter såsom att ett bättre samarbete behöver utvecklas med modersmålslärare. Lärarna uppger vidare att skolan inte har studerat hur kunskapsresultat sett ut över tid eller jämfört eventuella skillnader mellan pojkars och flickors resultat.

Undervisningens kvalitet följs inte upp i tillräcklig omfattning. Rektorn berättar att det kan ske viss uppföljning av undervisning i samband med medarbetarsamtal, då kan exempelvis lärare få formulera egna mål som kan handla om utveckling av undervisningen. Biträdande rektorn uppger att hen har gjort lektionsbesök i svenska som andraspråk under året men att det inte var något specifikt fokus vid dessa tillfällen. Ingen av lärarna vet hur rektorn följer upp undervisningen i svenska som andraspråk och ingen lärare har fått besök av rektorn det senaste året. Lärare uppger att det normalt inte förekommer några samtal tillsammans med rektorn om undervisningens genomförande. Rektorn berättar att hen haft en ambition om att göra klassrumsbesök men att tiden inte har räckt till.

Granskningen visar inget annat än att ämnet har samma status bland lärare och elever som övriga ämnen, till exempel svenska. Dock framhåller både rektorn och lärarna att flera skolor i kommunen betraktar svenska som andraspråk som ett stödämne. Detta påverkar både föräldrars och elevers uppfattning av ämnet samt samarbete vid överlämning från avlämnande skolor. Intervjuades uppfattning är att synen på ämnet i kommunen behöver förändras samt ämnets status behöver förbättras.

Lärare i svenska som andraspråk samverkar kring ämnet. Det finns tid avsatt för gemensamma ämnesträffar för svenska och svenska som andraspråk fyra gånger per termin. Rektorn uppger att lärarna har stor frihet att själva planera dessa träffar. Det kan förekomma diskussionsfrågor från skolledningen kring kvalitetsarbetet i slutet av

terminen. Lärarna uppger att vid träffarna kan exempelvis sambedömningar av nationella prov diskuteras liksom val av läromedel. Rektorn deltar inte kontinuerligt vid träffarna men kan vara med på begäran. Rektorn har inte heller tagit del av några minnesanteckningar från dessa möten. I övrigt har lärarna som undervisar i svenska som andraspråk en regelbunden kontakt. Samtal kan exempelvis handla om val av undervisningsmaterial eller om en elev ska vara kvar i förberedelseklass eller flyttas över till separat undervisningsgrupp istället. Det förekommer också samplanerade projekt med andra ämnen såsom sagoprojekt med svenska och debattartikel tillsammans med naturorienterande ämnen.

Rektorn upplever att det finns en samsyn kring hur kursplanen i ämnet tolkas. Lärarna uppger att de kontinuerligt diskuterar bedömningsfrågor såsom elevers betyg i förhållande till resultat på nationella prov. Rektorn uppger att de inte har jämfört bedömningar som lärare gör i svenska och i svenska som andraspråk. Rektorn berättar vidare att hen förutsätter att pojkar och flickor bedöms likvärdigt men det finns inget system för att garantera detta. I januari månad hölls en gemensam studiedag kring bedömning.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektorn säkerställer att kunskapsresultat och undervisningens genomförande följs upp och analyseras för att på så sätt identifiera utvecklingsområden och i förlängningen höja elevernas måluppfyllelse.

Skolinspektionen bedömer att rektorn behöver förbättra de organisatoriska förutsättningarna för en kvalitativ undervisning i svenska som andraspråk. Det handlar om att följa upp och analysera elevernas kunskapsresultat liksom undervisningens genomförande.

Av skollagen framgår att rektorn är ansvarig för att ett kvalitetsarbete genomförs vid skolenheten. I detta arbete ingår att följa upp och utveckla utbildningen. Kvalitetsarbete på enhetsnivå ska genomföras under medverkan av bland annat lärare och övrig personal.

Skolinspektionen rekommenderar att rektorn ser till att kunskapsresultat i svenska som andraspråk följs upp och analyseras. Enligt rektorn gör skolledningen på generell nivå analyser av elevernas kunskapsresultat. Dock har inga närmare analyser gjorts av svenska som andraspråk och rektorn har inte heller efterfrågat sådan information från undervisande lärare. Enligt skolans egen redovisning för årskurs 7-9 höstterminen 2018 nådde cirka 81 procent minst betyget E. Detta är högre jämfört med riket läsåret 2017/2018 där andelen elever med godkänt betyg i årskurs 9 var cirka 63 procent. Dock är det viktigt i syfte att ytterligare höja måluppfyllelsen, att rektorn tillsammans med lärarna analyserar elevernas resultat och vidtar utvecklingsåtgärder.

Skolinspektionen rekommenderar att rektorn följer upp och analyserar undervisningens genomförande. Rektorn har inte organiserat för eller själv genomfört några lektionsobservationer i svenska som andraspråk i årskurs 7-9. Skolledningen har inte heller i någon betydande utsträckning samlat in information om undervisningens kvalitet. Mot bakgrund av att undervisning i svenska som andraspråk delvis förutsätter en annan didaktik är det viktigt att rektorn säkerställer att undervisningen utgår från framgångsfaktorer för andraspråksundervisning. Exempelvis visar granskningen att

arbetet med att ge elever planerad stöttning samt ge elever en medvetenhet om språkliga strategier kan stärkas i undervisningen (se vidare 3b, *Undervisningens kvalitet och nivå*). Vidare är det inte tydligt om undervisningen i främst samlad klass med svenska omfattar hela det centrala innehållet i ämnet. Rektorn behöver därför i syfte att ytterligare höja undervisningens kvalitet utveckla rutiner för uppföljning och analys av undervisningens genomförande.

2. Rektors bedömning av elevers behov av svenska som andraspråk

Författningsstöd
2 kap. 10 § skollagen
5 kap. 14 och 15 §§ skolförordningen
Lgr 11, 5 Kursplaner

Här bedöms i vilken utsträckning rektorn gör en bedömning av god kvalitet avseende elevers behov av undervisning i svenska som andraspråk.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorn i delar gör en bedömning av god kvalitet avseende elevers behov av svenska som andraspråk. Skälen till bedömningen är att det görs individuella bedömningar av om en elev ska läsa svenska som andraspråk. Skolan har också utarbetat rutiner för att bedöma om en elev ska läsa svenska som andraspråk. Däremot används inte några beprövade metoder som underlag för bedömningen. Det görs inte heller bedömningar av om elevers behov av att läsa svenska som andraspråk kvarstår över tid. Individuella beslut om att läsa svenska som andraspråk finns för flertalet elever, men saknas i några fall.

Bedömning av elevers behov av undervisning i svenska som andraspråk

Rektorn fattar individuella beslut om att elever ska läsa svenska som andraspråk, dock saknas det beslut i några fall. Rektorn berättar att det inte finns en tydlig praxis i kommunen kring om nya beslut ska fattas om en elev har läst svenska som andraspråk på sin tidigare skola. För elever som har läst svenska som andraspråk tidigare görs en behovsbedömning av läraren i svenska som andraspråk tillsammans med lärare i svenska. Alla nya elever i årskurs 6 får göra ett läsförståelsetest. Resultatet vägs in i bedömningen av om eleven ska läsa ämnet. Dock används inte Skolverkets material *Bygga svenska* även om lärarna har varit på fortbildning om detta material. Nyanlända elever kartläggs däremot utifrån Skolverkets material av den lärare som inte är behörig i ämnet.

Skolan saknar rutiner för bedömning om en elevs behov att läsa ämnet kvarstår under skoltiden. Enligt lärarna finns det ingen elev i årskurs 7-9 som bytt från svenska som andraspråk till svenska. En lärare berättar att såvida en elev inte har betyget A i svenska som andraspråk så kan eleven fortsätta att läsa ämnet. Rektorn ställer sig också frågande till varför en elev skulle byta från svenska som andraspråk till svenska, då eleven har bättre förutsättningar att få ett högre betyg i svenska som andraspråk. Rektorn berättar att det har förekommit diskussioner kring om en elev ska läsa svenska istället, men har inte lett till något byte av ämne, då eleven har större möjligheter att nå ett högre betyg i svenska som andraspråk.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektorn säkerställer att etablerade metoder används vid behovsbedömningen av om en elev ska läsa ämnet, samt att rektorn skapar rutiner för när elevers behov av svenska som andraspråk ska omprövas.

Skolinspektionen bedömer att rektorn behöver säkerställa att etablerade metoder används vid språkbedömning. Vidare behöver rektorn se till att bedömningar görs för att se om elevs behov av att läsa ämnet kvarstår.

Av skolförordningen framgår att undervisning i svenska som andraspråk ska anordnas om det behövs och ersätter då undervisningen i svenska. Rektorn beslutar om undervisningen i svenska som andraspråk för en elev.

Skolinspektionen rekommenderar att rektorn tar fram rutiner för hur och när behovsbedömningar ska göras och att bedömningarna görs utifrån beprövade metoder.

Av skolförfattningarna framgår det inte hur länge en elev ska följa kursplanen i svenska som andraspråk, eller på vilka grunder man kan avgöra om en elev ska byta till svenska. Det som avgör är formuleringen "om det behövs". Det innebär att rektorn behöver ta reda på om eleven gagnas bäst av att följa kursplanen i svenska som andraspråk eller inte. Det finns inget svar i regleringen hur man tar reda på det. Enligt Nationellt centrum för svenska som andraspråk behöver en kvalitativ bedömning av elevens hela språk göras, till exempel genom en performansanalys. "Kännetecknande för elever som behöver svenska som andraspråk är att deras kognitiva utveckling har kommit längre än deras svenska språk så när tanke och språk är på samma nivå kanske det är så att eleven kan följa kursplanen i svenska istället."²

I och med att lärare och rektorn uppger att Skolverkets bedömningsmaterial inte används samt att det sällan, eller aldrig, förekommer att elever byter från svenska som andraspråk bedömer Skolinspektionen att rektorn behöver säkerställa att en tydlig praxis utarbetas för bedömning av elevers behov av att läsa ämnet. Det är också viktigt att behovsbedömningar görs utifrån beprövade metoder, till exempel Skolverkets material *Bygga svenska*.

3a. Undervisningens innehåll

Författningsstöd Lgr 11, 5 Kursplaner
--

Här bedöms i vilken utsträckning undervisningen täcker kursplanen centrala innehåll.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i svenska som andraspråk i delar planeras och genomförs så att hela det centrala innehållet behandlas. Skälen till bedömningen är

² Nationellt centrum för svenska som andraspråk; <https://www.andrasprak.su.se/om-oss/vanliga-fr%C3%A5gor/grundskola/n%C3%A4r-ska-en-elev-sluta-l%C3%A4sa-svenska-som-andraspr%C3%A5k-1.107734>

att det varierar om all undervisning utgår från kursplanen i svenska som andraspråk. På skolan bedrivs dels undervisning som omfattar hela det centrala innehållet för ämnet, dels undervisning där detta inte är tydligt då det bland annat saknas planeringar samt att eleverna i samlad klass får samma undervisning oavsett om de läser svenska som andra språk eller svenska.

Undervisningens innehåll

Lärarna uppger att vid planering av ämnet utgår de från kursplanen i svenska som andraspråk. Det finns en övergripande planering för separat undervisningsgrupp i ämnet. Läraren för separata undervisningsgrupper försöker i möjligaste mån se till att eleverna får arbeta med samma saker som eleverna som läser svenska. För undervisning i samlad klass har inte Skolinspektionen fått någon övergripande planering. Enligt undervisande lärare har hen inte heller skapat en sådan. Dock finns på skolan läsårsplaneringar för årskurs 6-9 vilket läraren uppger att hen använder i stort. Läraren uppger vidare att inför betygssättningen brukar hen gå igenom att eleverna hunnit med det mesta av det centrala innehållet. Eleverna som läser svenska som andraspråk i samlad klass får samma innehåll som elever som läser svenska berättar läraren. Dock kommer elever som läser svenska som andraspråk arbeta med jämförelser mellan svenska och sitt modersmål när övriga klassen läser nordiska språk. Intervjuade elever i samlad klass uppger att undervisningen inte skiljer sig i något avseende i jämförelse med undervisningen för elever som läser svenska.

3b. Undervisningens kvalitet och nivå

Författningsstöd

1 kap. 4 och 5 §§, 3 kap. 3 och 14 §§, 10 kap. 20 a § skollagen

5 kap. 2 § skolförordningen

Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 5 Kursplaner

Här bedöms i vilken utsträckning undervisning genomförs på ett sådant sätt och på en sådan nivå att alla elever oberoende av könstillhörighet har möjlighet att nå så långt som möjligt i förhållande till kunskapskraven. Särskilt bedöms i vilken utsträckning undervisningen kännetecknas av de framgångsfaktorer som vetenskap och beprövad erfarenhet lyfter fram som betydelsefulla.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i delar genomförs på ett sådant sätt att elever har möjlighet att nå så långt som möjligt i förhållande till kunskapskraven i ämnet. Skälen till bedömningen är att undervisningen i ämnet i stora delar kännetecknas av framgångsfaktorer för effektiv andraspråksundervisning men att det saknas ett medvetet arbete kring att ge elever planerad stöttning samt att lära elever språkliga strategier. Det förekommer också att elever i separata undervisningsgrupper inte upplever undervisningen som tillräckligt utmanande. Elever i dessa grupper får inte heller tillräcklig träning i att lyssna på svenska. Vidare visar granskningen inget annat än att elever oberoende av könstillhörighet har lika möjlighet att nå så långt som möjligt i förhållande till kunskapskraven.

Undervisningens kvalitet

Undervisningen kännetecknas till stor del av framgångsfaktorer för effektiv andraspråksinläring. Lärarna ger exempel på hur andraspråksperspektivet integreras i undervisningen. Det kan handla om att visa filmer med ordförklaringar så att elever förstår innehållet eller att lärarna ger extra tydliga instruktioner. I förberedelseklassen

kan elever få göra jämförelser mellan Sverige och sitt hemland. Lärarna ger också exempel på hur eleverna får arbeta för att stärka medvetenheten kring språkets uppbyggnad vilket sker i samband med rättning och återkoppling på skrivuppgifter. Eleverna får också i årskurs 9 arbeta med jämförelser mellan sitt modersmål och svenskan. Undervisningen innehåller också moment av grammatikövningar genom arbete med läsplattor.

Undervisningen anpassas efter elevernas intressen. Eleverna kan få välja böcker eller vid vissa tillfällen själva bestämma fördjupningsområden som de ska arbeta med. Dock uppger elever att undervisningen ibland kunde vara mer varierad, exempelvis finns en önskan om större variation i läsförståelseuppgifter.

Undervisningen innehåller också inläring av nya ord. Exempelvis kan läraren ta ut ord ur nyhetstexter som eleverna sedan får förklara. Det finns också övningshäften med ord och synonymer. Observationer visar också hur lärare hjälper elever att dela upp sammansatta ord för att förstå ordens olika betydelse. Det händer också att eleverna får arbeta med ord från andra skolämnen såsom samhällsorienterande ämnen. Eleverna får stöttning vid arbetet med mer kognitivt krävande uppgifter. Framförallt handlar det om att eleverna får mer tid till arbetet samt att läraren finns till hands. Andra sätt är att eleverna får rådet att läsa mindre avsnitt åt gången och läraren sedan kontrollerar så att eleven har förstått innehållet. Planerad stöttning, det vill säga där läraren på förhand exempelvis identifierat svåra ord eller begrepp som stöd för eleven, förekommer inte berättar en av lärarna. Istället försöker läraren finnas till hands för eleverna.

Undervisning i separata undervisningsgrupper omfattar inte arbete med språkliga strategier. Intervjuade elever känner inte heller till begreppet men berättar att om de exempelvis inte kan ett ord på svenska förklarar de med hjälp av ett annat ord. Läraren berättar att miljön är så pass tillåtande i separata undervisningsgrupper att eleverna vågar uttrycka sig. Eleverna kan också få använda sitt modersmål om det har svårt med vissa ord. I förberedelseklassen får eleverna instruktioner vid skrivuppgifter att skriva korta bitar i taget.

I samlad klass ges exempel på modellerande arbetssätt, där exempelvis elever först får diskutera något tillsammans innan de individuellt ska skriva. I separata undervisningsgrupper förekommer detta mer sällan. En förklaring som ges är att organiseringen av undervisningen försvårar detta. Läraren kan dock sitta ner och föra en diskussion med enskilda elever som har svårt att komma igång med skrivandet. I förberedelseklassen sker samtal mellan lärare och elev före skrivande.

Lärarna försöker få en balans mellan att tala, läsa, lyssna och skriva i undervisningen. I förberedelseklassen kan det handla om att elever får berätta och återberätta texter medan läraren i samlad klass med svenska ibland läser högt för eleverna. Dock berättar läraren i separata undervisningsgrupper att eleverna inte får tillräcklig träning i att lyssna på svenska.

Undervisningens nivå

Elever som läser i samlad klass med svenska uppger att det är tydligt vad som krävs av dem för att nå olika betyg då läraren har pratat med eleverna om detta. Dock upplever elever som läser i separata undervisningsgrupper att det inte är tydligt vad som förväntas av dem för att nå de olika kunskapskraven. Läraren uppger att hen vid flera tillfällen har gått igenom kursplanen med eleverna och kursplanen finns också i elevernas individuella pärmar. Dock uppger elever att det inte alltid är tydligt vad de förväntas göra i en arbetsuppgift i förhållande till kunskapskraven. Vidare upplever vissa elever att de inte får

tillräcklig återkoppling på inlämnade arbetsuppgifter medan andra elever upplever att de får det. Lärarna uppger att de känner till elevernas kunskapsmål i ämnet. Det är flera elever som berättar att de inte har haft samtal med sin lärare kring vilka mål de har i ämnet.

Elever i separata undervisningsgrupper upplever att läraren vet vilken kunskaps- och färdighetsnivå som eleverna är på och anpassar undervisningen efter det. Några elever upplever emellertid undervisningen som för enkel ibland i separat undervisningsgrupp, dock har de inte pratat med sin lärare om detta. En aspekt som en elev tar upp är att det sällan är tydliga tidsgränser för när elevernas arbeten ska vara färdiga, vilket resulterar i att vissa elever inte arbetar så effektivt på lektionerna.

Lärarna berättar att det är viktigt att eleverna känner att de duger, exempelvis kan de uppmuntra elever och berätta vilken potential de har. Vid flera observationer berömmar eller uppmuntrar lärarna eleverna i skolarbetet. Generellt är elevernas uppfattning att lärarna har höga förväntningar på dem att arbeta på lektionerna och att nå målen för kursen. Samtidigt framkommer i elevintervjuer att det förekommer att elever gör annat än skolarbete på lektionerna vilket inte alltid uppmärksammas. Även vid observationer i såväl samlad som separat undervisningsgrupp förekom att elever gjorde annat än skolarbete under delar av lektionerna.

Elever uppger att lärarna har samma förväntningar på pojkar och flickor. Lärarna berättar att de inte har studerat om det förekommer några skillnader i hur pojkar och flickor bedöms i undervisningen. Skolledningen uppger att frågan om bedömning och kön har diskuterats vid olika tillfällen. Lärarna berättar att de ofta pratar elevbedömningar sinsemellan för att säkerställa att bedömningen är likvärdig. Är lärarna osäkra diskuterar de alltid tillsammans.

3c. Elevernas möjlighet att kommunicera och uttrycka ett komplext innehåll

Författningsstöd

1 kap. 4 och 5 §§, 3 kap. 3 § skollagen

5 kap. 2 § skolförordningen

Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 5 Kursplaner

Här bedöms i vilken utsträckning eleverna oavsett könstillhörighet ges möjlighet att kommunicera på svenska och uttrycka ett komplext innehåll utan att det ställs för tidiga krav på språklig korrekthet.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i delar genomförs på ett sådant sätt att eleverna ges rika möjligheter att kommunicera på svenska och uttrycka ett komplext innehåll utifrån sin kunskapsnivå. Skälen till bedömningen är att elever ges många möjligheter att uttrycka sig i skrift i undervisningen. Dock får inte alla elever i separata undervisningsgrupper tillräcklig träning i att tala svenska i undervisningen. Att det skulle finnas någon skillnad avseende elevers möjligheter att kommunicera på svenska beroende på elevers könstillhörighet har inte framkommit.

Elevernas möjligheter att kommunicera på svenska

Eleverna får många möjligheter att uttrycka sig i skrift i såväl förberedelseklass, samlade klasser med svenska som i separata undervisningsgrupper. Lärarna ger exempel på olika former av skrivuppgifter i förhållande till elevernas färdighetsnivå. I förberedelseklassen kan eleverna exempelvis få skriva om vad de ser på bilder. I samlad klass och i separata undervisningsgrupper har eleverna fått arbeta med referat, faktatext, skriva till bilder och arbeta med berättelser. Lärarna är medvetna om att ställa rimliga krav på språklig korrekthet.

Det varierar dock i vilken omfattning som elever ges många möjligheter att träna muntlig kommunikation. I förberedelseklassen tränas elever i muntlig kommunikation regelbundet främst i samtal mellan lärare och elev men det kan också ske i grupp. I samlade klasser med svenska har eleverna exempelvis haft bokdiskussioner om romanen *Ondskan* under läsåret. Däremot får elever i separata undervisningsgrupper inte samma möjlighet till att träna muntlig kommunikation. Elever berättar att undervisningen till stora delar består av individuellt arbete med skrivuppgifter vilket också är fallet vid de lektioner som observerats.

Lärarna berättar att i början av läsåret förekom samtal i kollegiet kring könsroller såsom pojkars respektive flickors talutrymme i klassrummet. Lärarnas uppfattning är att elever ges lika talutrymme oberoende av kön.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att undervisningen i svenska som andraspråk i alla separata undervisningsgrupper planeras och genomförs så att eleverna ges många möjligheter till muntlig kommunikation på svenska.

Skolinspektionen bedömer att lärarna i högre grad behöver planera och genomföra undervisningen så att eleverna får mycket tid och många möjligheter att kommunicera muntligt på svenska. I nuläget får eleverna i separata undervisningsgrupper i stor utsträckning arbeta med enskilda uppgifter och ges inte tillräcklig träning i muntlig kommunikation såsom exempelvis grupp- och helklassdiskussioner. Läraren i de separata undervisningsgrupperna uppger att elever får prata om böcker eller nyheter som de har läst. Elever berättar också att muntliga uppgifter förekommer, men inte i den utsträckning som de önskar. Det finns också elever som är ensamma i sin årskurs som inte ges samma förutsättningar att diskutera med andra elever. En elev uppger exempelvis att hen bara haft samtal med läraren och inte med andra elever.

Av skollagen framgår att alla elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande för att de utifrån sina egna förutsättningar ska utvecklas så långt som möjligt. Vidare framgår att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. I skolförordningen står det att eleverna ska genom strukturerad undervisning ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för eleverna att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen. Enligt Lgr 11 framgår att undervisningen ska ge eleverna rika möjligheter att kommunicera på svenska utifrån sin kunskapsnivå, utan att ställa för tidiga krav på språklig korrekthet.

Skolinspektionen rekommenderar därför att lärarna mer strukturerat planerar och bedriver undervisningen så att eleverna får många möjligheter att prata svenska. Det kan exempelvis handla om att planera undervisningen så att eleverna får många tillfällen att prata parvis eller i grupp.

Forskning och beprövad erfarenhet visar att muntlig interaktion är central vid andraspråksinläring. Undervisningen behöver därför medvetet planeras utifrån detta. Genom att till exempel låta eleverna i samband med en uppgift först tänka enskilt, sedan prata med en kamrat, sedan i grupp och sedan i helklass får varje elev inte bara större talutrymme; metodiken innebär också att eleverna ges stöttning genom att de får uttrycka och formulera sig om ämnet parvis innan det diskuteras i grupp eller helklass. Lärare gav också i intervjuer exempel på hur denna metod används i samlade klasser med svenska. Vid muntlig interaktion tränas dessutom förmågan att lyssna då samtal inkluderar talförmåga och hörförståelse.³

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 27 mars 2020 redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena.

Redogörelsen skickas via e-post, till skolinspektionen.linkoping@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 400–2018:7752) i de handlingar som sänds in.

På Skolinspektionens vägnar

X Sofia Lindstrand

Beslutsfattare
Signerat av: Sofia Lindstrand

X Tobias Thorén

Föredragande
Signerat av: Tobias Thoren

I handläggningen av ärendet har även utredarna Rut Hård af Segerstad och Hanna Antonsson medverkat.

³ Se exempelvis Skolverket (2017) Lärportalen, Modul: Nyanländas språkutveckling, Del 3: Det talade språkets roll av M Rydell.

Bilaga: Bakgrundsuppgifter om verksamheten

Gröndalsskolan har 50 elever i årskurs 7-9 som läser svenska som andraspråk, varav 30 pojkar och 20 flickor. Undervisningen i svenska som andraspråk sker i förberedelseklass, i samlad klass med svenska och i separata undervisningsgrupper. I separata undervisningsgrupper kan eleverna läsa årskursblandat men med individuella uppgifter. Undervisningen i klassrummet bedrivs av en lärare. Planeringen av ämnet sker främst av respektive lärare men det finns också en gemensamt framtagna översiktsplanering. Det är tre lärare som undervisar i ämnet och alla är legitimerade. Två har behörighet att undervisa svenska som andraspråk i årskurs 7-9 medan en lärare har behörighet till och med årskurs 7.